

2011. DECEMBER 22. CSÜTÖRTÖK

1PÉTER 3,18–22

DR. PERES IMRE

Krisztus halálának és feltámadásának gyümölcse

^{3,18}Mert Krisztus is szenvedett egyszer a bűnökért, az Igaz a nem igazakért, hogy Istenhez vezessen minket, miután halálra adatott test szerint, de meglevenítettett Lélek szerint. ^{3,19}Igy ment el a börtönben levő lelkekhez is, és prédikált azoknak, ^{3,20}akik egykor engedetlenek voltak, amikor az Isten türelmesen várakozott a Nőé napjaiban a bárka készítésekor. Ebben kevés, szám szerint nyolc lélek menekült meg a vízen át. ^{3,21}Most pedig titeket is megment ennek képmása, a keresztség, amely nem a test szennyének lemosása, hanem könyörgés Istenhez jó lelkiismeretért a feltámadt Jézus Krisztus által, ^{3,22}aki miután felment a mennybe, az Isten jobbán van, és alávetettek neki angyalok, hatalmasságok és erők.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

Úgy tűnik, hogy itt egy összedolgozott, avagy többrétegű nagyon régi őskeresztyén Krisztus-himnusszal van dolgunk. Olyan részleteket olvashatunk benne, amelyek Pál előtti hellenista gyülekezetek anyagára vallanak. Akár egy *apostoli protoevangéliumnak* is nevezhetjük, mivel olyan korra vezethető vissza, amikor még írott evangélium nem volt, és a Q-forrás nem ilyen „életrajzi” adatokat tartalmazott, hanem Jézus beszé-

deit (logionjait). A himnusz felvázolja Jézusnak a legfontosabb életmozzanatait, üdvtörténeti szempontból.

Exegetikai megjegyzések

18–22. vers

Ebbe a himnikus szakaszban az apostol Jézusnak olyan életrajzi adatait rögzíti, amelyek az üdvtörténet szempontjából nagyon fontosak voltak az őskeresztyén gyülekezetek számára. Az anyagfeldolgozás hellenista gyülekezetek munkájára vall, mindenképpen még Pál előtti időből,¹ amikor még fontos volt hangsúlyozni Jézus testben (μὲν σαρκί) való megjelenését.² A leírás néhány fontosabb életrajzi adatot tartalmaz, és ugyanakkor azoknak teológiai jelentőségét is adja. Ezeknek az adatoknak a következő pontjait tudjuk rögzíteni. Talán nem véletlen, hogy hetes osztás szerint állítható fel a himnusz:

1. Krisztus szenvedett.
2. Halálra adatott test szerint.
3. Elment a börtönben levő lelkekhez, és prédikált azoknak.
4. Jézus Krisztus feltámadott (meglevenítettett Lélek szerint).
5. Felment a mennybe,
6. Isten jobbán van,
7. alávetettek neki angyalok, hatalmasságok és erők.

¹ Klaus BERGER, *Theologiegeschichte des Urchristentums*, Tübingen-Basel, Francke Verlag, 21995, 227.

² Vö. még Ef 2,14; Kol 1,22; Zsid 5,7; 10,20. Ez a motívum fontos volt még az apostoli atyák idejében is, vö. Barn 5,6.11-12; 6,7.9; 7,5; 6; Juszínosz, *Dial* 48,3.

A felsorolt pontok minden mozzanata nagyon fontos Jézus földi életének a történései és megismerése szempontjából. Feltételezzük, hogy ezek a mozzanatok különböző hagyományozási úton fejlődtek, és maradtak ránk, de nagyon nem különböznek egymástól. Példa gyanánt említhetjük az 1Tim 3,16 anyagát, amely hozzátévelegesen ugyan abból az időből származhat, de eredeti forrása ugyanúgy korábbról való:

Megjelent testben,
igaznak bizonyult lélekben,
megjelent az angyaloknak,
hirdették a pogányok között,
hittek benne a világon,
felvitetett dicsőségben.

Egy másik feltevés szerint ez a himnusz magán viseli a Fil 2,5-11 himnuszának a jellegzetességet.³ Mindenképpen a mi szövegünk is mutatja, milyen fontos volt az apostoli és posztapostoli egyházban rövid krisztológiai himnusokat alkotni, és ezzel is utalni nemcsak Jézus szenvedéseire, hanem feltámadására, felemeltetésére és megdicsőülésre.⁴ Ez perspektívát nyitott a szenvedésben levő egyháznak, hogy ahogy Krisztus szenvedett, vele együtt kibírható a földi szenvedés. És ahogy ő túlment rajta, és megdicsőült, úgy várhatja az egyház is a túljutást és a felüdülés idejét.

Természetesen a himnuszban taglalt teológiai képek eléggé pluralisztikusak – rövidegük ellenére, és nem minden mozzanathoz találunk korábbi biblikus fedettséget. Annál inkább regélnek ilyen alvilágjárás helyzetekről az apokrifus apokaliptikus iratok. Viszont az is megfigyelhető, hogyan bánik az apostoli teológia az apokaliptikus szövegekkel vagy saját vizionális teológiai hagyományaival. Az apostoli vonal logikusan érvényesül benne, amikor pl. kifejezi, hogy Krisztus „*halálra adatott test szerint, de megelevenített Lélek szerint*”. Ebben világosan érvényesül Isten cselekvése, aki a meghalt Jézust feltámasztotta. Az már persze vita tárgya lehet, hogy a feltámadás ebben az összefüggésben milyen testben történik. Ugyanis a Lélek szenti megelevenedés (ζωοποιηθεῖς δὲ πνεύματι) nem tartalmazza magában a feltámasztott pneumatikus testet, hanem csak azt nyilatkozta, hogy Jézus Lélek szerint újra él. A πνεῦμα jellege itt leginkább csak a feltámadásra mint felélesztésre vonatkozik, nem pedig a test pneumatikus jellegére. De bizonyára, ezek a problémák az 1. század fordulóján még nem boncolgatták ezt a kérdést olyan sajátosan, mint később, ezért nem is lehet ettől a szövegtől ezt elvárni.

Viszont az apostol hirtelen arra fordítja a szót, hogy elmondja, hogyan hirdette Krisztus a szabadítást az alvilágban levő lelkeknek, akik Nóé napjaiban oda kerültek. Az alvilágot itt tömlöccel (φυλακῆ) helyettesíti. Krisztus nem Nóénak, hanem azoknak a kortársainak hirdette a szabadítást, akik akkor Nóé biztonságátételek nem hittek, hanem engedetlenek voltak. Ekkor csak Nóé menekült meg az özönvíz elől a bárkában, összesen nyolc ember.⁵ Hogy maga az ítélethirdetés vagy az evangélium tolmácsolása hogyan történt az alvilágban, azt a levélíró már nem latolgatja, mint ahogy azt sem, hogy mi lett annak az eredménye.⁶ Tény azonban, hogy az apokaliptikus irodalomban és a görög mítoszokban egyaránt a hádészben vagy a transzcendens világban rendszeren zajlik a kommunikáció: verbálisan, vagy olykor non-verbálisan is. A Nóéra való utalás lehetőséget ad a levélírónak, hogy megemlítsa a víz általi (δι' ὕδατος) megmenekülést. Ő ezt azonnal a keresetséggel (βάπτισμα) hozza kapcsolatba, amit képmásnak (ἀντίτυποι) nevez. Ugyanakkor annak szimbolikus jelentőségére is utal, amikor mondja, hogy ez „*nem a test szennyének lemosása, hanem könnyörgés Istenhez jó lelkiismeretért*”. Ezzel kicsit többet tudhatunk meg arról, hogy az apostoli egyház gyakorlatában a keresetség nemcsak szimbolikus rituálé volt, hanem olyan eszköz, amivel az ember lelkére, vagy inkább lelkiismeretére (συνείδησις) lehetett hatni. A keresetség által a megkeresztelt megkapta bűnei bocsánatát, és felszabadulhatott régi bűnei alól, ill. azok nyomásától. Minderre lehetőség nyílik pont Jézus szenvedése, halála, feltámadása és megdicsőülése által.

³ Claus-Hunno HUNZINGER, Zur Struktur der Christus-Hymnen in Phil 2 und 1Petr 3, in: Eduard LOHSE (Hrsg.), *Der Ruf und die Antwort der Gemeinde*, FS Joachim Jeremias, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1970, 142-156.

⁴ Vö. Samuel VOLLENWEIDER, *Horizonte neutestamentlicher Christologie*, WUNT 144, Tübingen, Mohr Siebeck, 2002, 115-116.

⁵ Vö. 1Móz 6,1-7,24; 2Pt 2,5.

⁶ Lehet, hogy itt összeér különböző keresztyén, zsidó és hellenisztikus hagyomány arról, hogy Krisztus milyen fogadtatásra talált az alvilágban. Pont az őskeresztyén krisztológiai himnusok, amelyek eredete sokszor éppen a hellenisztikus talajon keresendő, árulhatnak el valamit ebből a mozzanatból. A Fil 2,10-11 elárulja, hogy Krisztus előtt meghajolnak a térdei azoknak a lényeknek is, akik a föld alatt vannak (καταχθονίων). Ide akar utalni az 1Pt 3,21 is?

Az apostol itt tehát a Jézusra vonatkozó utalásokat azért használja, hogy erősítse intelmeit, amelyek az ún. *házitáblák* etikai követelményeiből kifolyólag a keresztyén háztartásban adhatnak eligazítást: ahogy Krisztus is szenvedett – annak ellenére, hogy lemondott dicsőségéről, és alázatos szenvedő lett –, úgy tűrjenek csendes türelemmel, és békésen viselkedjenek egymással szemben a keresztyén család (rabszolgák, férfiak, nők, családtagok), vagy az egyház tagjai is.

Prédikációvázlat

1. Szenvedés és felemeltetés

Nemcsak a dicsőség vakíthatja el az embereket, hanem a szenvedés is. A dicsőség elkápráztatja őket, és elvesztik a reális érzéseiket a tényleges élet iránt. Csakhogy ez az elvakítás altató, és nem vág az ember elevébe (legfeljebb később, a mámorból való kijózanodás után). A szenvedés néha fájdalmasan vakít, mert a nagy nyomás, ami az ember testére és lelkére nehezedik, ugyanúgy elszakíthatja őt a tényleges élet érzékelésétől. Mintha a világon más nem létezne, csak az érzett

szenvedés. De ebből a fájdalomból a felébredés édes: amikor megszűnik a szenvedés, a valóság felemelés. A hitben hordozott szenvedés azonban a legnagyobb mélységekben is tudja, hogy az út egyszer az ég felé vezet, és hogy a szenvedés után lesz felemeltetés.

2. A keresztség és lelkiismeret

Több fajta gyakorlata van a keresztségnek, de mindegyik célja az, hogy Krisztusba oltson be minket, és vele kapcsoljon össze örökre. Sokan csak külső jelnek vagy szimbólumnak veszik, mások meg hitvalló mutatványnak. Tény az, hogy jelképez is, látható hitvallás is, és ezen felül különös lelki folyamat is, amely lehetővé teszi a lélek tisztaságát és a lelkiismeret harmóniáját. Nagy dolog megy benne végbe, amit nem látunk: ezt Isten teszi benne; hogy amit látunk és magunk teszünk, az még egyértelműbb legyen. Az apostol szerint a keresztséggel megtisztított lelkiismeret az az érzékszerv bennünk, amely a Lélek hangját hallatja velünk, és amely alkalmas a megfelelő könyörgések által az Istennel való kapcsolatot élő kapcsolatként ápolni.

3. Krisztusnak vettettek alá a hatalmasságok

A földi élet útvesztőiben néha elfelejtjük, hogy kinek vettettek alá a hatalmasságok. Amikor megaláznak az emberek, ellenünk fordul saját testünk, kifoszt a halál, és csúcsra hág az aljasság a külvilágban, megtévesztő lehet az a gyötrő gondolat, hogy a hatalmasságok nem a mi pártunkon állnak. Mintha a hit és lelki tisztaság semmi-revaló érték lenne a világban. Mennyire megtévesztő az ilyen sugallat. Hiszen tudhatjuk, hogy Krisztus ment fel a mennybe, és hogy az ő lába alá vettetett minden. Egyszer eljön az idő, amikor látható módon is dicsőséget adnak neki az angyalok, a hatalmasságok, és erők. Bármennyire is tombolnának itt a fejünk felett, Krisztus végső uralmát nem lehet megingatni. Ha közben a mi kis uralmunk összeomlik, ez egy okkal több arra, hogy ne magunkban bízunk, hanem még gyorsabban siessünk hozzá oltalomért.